

2. Fødevarer sikkerhed og veterinære forhold

Information og status på zoonoser samt andre veterinære forhold

En zoonose er en infektion, som kan smitte mellem dyr og mennesker. I Danmark er animalske fødevarer og udenlandsrejser nogle af de væsentligste smitekilder til zoonotiske infektioner hos mennesker. Hvert år bliver danskere syge af infektioner forårsaget af zoonotiske bakterier som f. eks. Salmonella og Campylobacter. Nedenstående kapitel vil omhandle status på udviklingen og forekomsten af henholdsvis Salmonella og Campylobacter i fjerkræproduktionen og antal humane infektioner forårsaget af disse. Der er foruden en gennemgang af de zoonotiske sygdomme et afsnit om udbruddet af Gumboro disease, der ramte fjerkræproduktionen i slutningen af 2012, samt en ganske kort status om forekomsten af Aviær Influenza og Newcastle disease i Danmark.

2.1. Salmonella

*Chefkonsulent Mie Nielsen Blom,
Landbrug & Fødevarer*

Salmonella er en gramnegativ tarmbakterie, som findes hos såvel den vilde fauna som i produktionsdyr, og dermed kan Salmonella også isoleres fra miljøet. Salmonella kan give levnedsmiddelinfektion med diarré, feber, mavesmerter, opkastninger og hovedpine. Sygdommen kan vare fra få dage op til flere uger, og længerevarende

sygdomsforløb kan ses, hvis der opstår blodforgiftning.

Den første offentlige overvågning af Salmonella i fjerkræ blev indledt i 1992 for slagtekyllingerne og i 1996 for æglæggerne. Overvågningerne er fastlagt i handlingsplaner for de respektive områder. Antallet af smittede flokke er faldet drastisk inden for alle produktionsarter og -former siden planernes start. Branchen har arbejdet bevidst med flere indsatsområder siden planernes start, og det har været medvirkende til nedbringelsen af salmonellaforekomsten i produktionen. Der er udarbejdet udvidede GMP-planer, regelsæt for foderproduktion til fjerkræ, frivillige brancheaftaler omfattende forældredyrsleddet og det anvendte dyremateriale samt en intensiv overvågning af både slagterier og ægpakkerier.

Den danske Salmonellahandlingsplan

Der er nultolerance for Salmonella i både æg og danskproducerede slagtekyllinger i Danmark. Alle smittede slagtekyllingeflokke destrueres, varmebehandles eller eksporteres. Alle smittede æglæggerflokke slages eller fortsætter produktionen, men med levering af æg til produktindustrien. Umiddelbart før handlingsplanernes start var henholdsvis slagtekyllinger og æg anset for at være betydende kilder til de humane tilfælde. Antallet af danskere, der har fået Salmonella via dansk fjerkrækød og danske æg, er styrttykket siden handlingsplanens start. Det skyldes i hovedsagen, at salmonellaforekomsten i den danske

fjerkræproduktion ligeledes er styrtdykket siden slutningen af halvfemserne. Denne flotte reduktion må tilskrives handlingsplanerne mod Salmonella.

Den offentlige danske salmonellahandlingsplan, der blev iværksat 1996/1997, har stillet store krav til den enkelte producent inden for fjerkræproduktionen. Alle led i produktionen fra både avls-, formerings-, og primærled er underlagt skrappe krav om overholdelse af kravet om, at der ikke må være Salmonella i hverken æg eller slagtekyllinger. Alle flokke hele vejen gennem produktionspyramiden undersøges løbende for forekomst af Salmonella. De danske myndigheder og den danske fjerkræbranche har gjort et meget stort arbejde for at nå til det resultat, vi har nået i dag. Det har været dyrt for begge parter, men den gode nyhed er, at det har båret frugt i forhold til forbrugersikkerheden.

Det er forbudt at sælge æg til forbrugerne både fra mistænkte og smittede hønse-

flokke. Fund af Salmonella i slagtekyllingeflokkene betyder, at flokken skal enten destrueres, eller kødet skal varmebehandles.

Status på salmonellahandlingsplanen for konsumæg 2012

Centralopdrætning

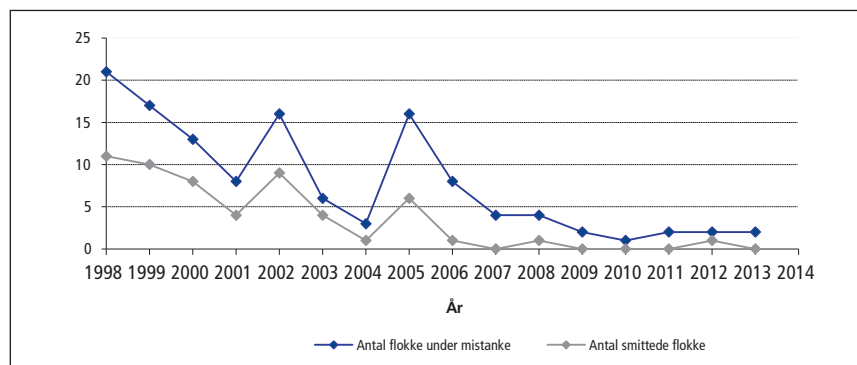
Der har ikke været nogen centralopdrætningsflokkene under mistanke i 2012. Der har siden salmonellahandlingsplanens start i 1997 kun været konstateret smitte i fire centralopdrætningsflokkene. Den sidste flok blev konstateret smittet i 2004.

Rugeægproduktionen

Der har ikke været nogen formeringsflokkene under mistanke i 2012.

Der er siden salmonellahandlingsplanens start i 1997 kun konstateret smitte i seks formeringsflokkene inden for konsumægproduktionen. Den sidste flok blev konstateret smittet i 1999.

Figur 2.1.1 Antal mistænkte og antal smittede opdrætsflokkene 1998-2012

Opdræt af levekylinger

Udviklingen i forekomsten af Salmonella i opdrætningsflokkene (figur 2.1.1) har båret præg af store fremskridt gennem de sidste mange år. Efter næsten 4 år uden forekomst af Salmonella i opdrætningsledet, var 2012 desværre året, hvor en opdrætningsflok blev fundet smittet med Salmonella. Flokken blev fundet smittet med Salmonella 4.5.12:I. Det er dog fortsat flot, at denne del af produktionen igen og igen kan præstere resultater med så få tilfælde af mistænkte og smittede flokke. Som det kan ses i nedenstående figur, følges de to kurver for antallet af mistanker og antallet af smittede flokke pænt ad.

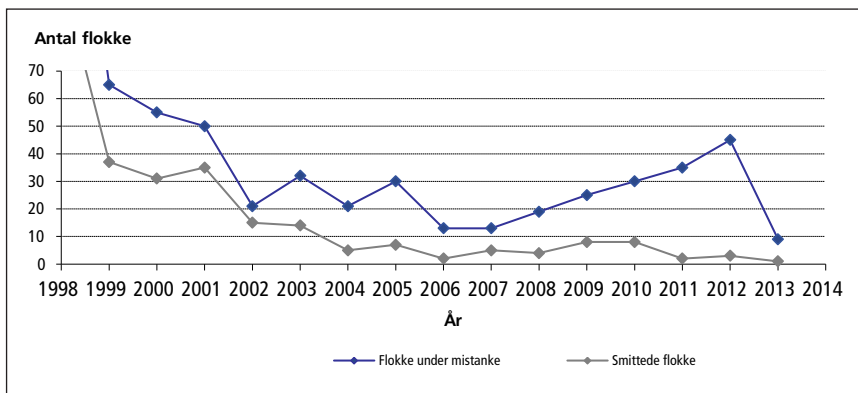
Konsumægsproduktionen

Hvert år siden planens start i 1997 er der sendt prøver ind jf. bekendtgørelserne om

bekæmpelse af Salmonella. Der sendes rutinemæssigt prøver ind fra flokkene hver 9. uge. Der indsendes både bakteriologiske og serologiske prøver til undersøgelse for smitte med Salmonella.

Der sendes hvert år i alt ca. 1500 prøver ind til undersøgelse for Salmonella fra konsumægsproduktionen i Danmark. I 2012 blev der konstateret smitte med Salmonella i 3 konsumægsflokke. Den ene flok er konstateret smittet med Salmonella Infantis, den anden flok blev konstateret smittet med Salmonella 4.5.12:I, og den sidste blev erklæret smittet med S. Enteritidis ft. 21. Det er fortsat en meget lav forekomst af smittede flokke. Figur 2.1.2 viser forekomsten af konsumægsflokke, der har været under mistanke for smitte med Salmonella og antallet af smittede flokke.

Figur 2.1.2. Antal konsumægsflokke under mistanke og antal salmonellasmittede flokke

Igen i 2012 var der et stigende antal tilfælde af konsumægslflokke, der kom under mistanke grundet positive serologiske prøver. Især inden for den økologiske produktion og frilandsproduktionen har der været mange mistanker. Der har gennem de sidste år været arbejdet meget med denne problemstilling, hvilket blandt andet har resulteret i, at der i 2013 kommer en ny bekendtgørelse om bekæmpelse af Salmonella, med krav om et langt færre antal serologiske prøver. En ændring af det antigen, der anvendes ved den serologiske testning, forventes ligeledes at blive sat i værk inden udgangen af 2013.

Status på salmonella-handlingsplanen for slagtekyllingeproduktionen 2012

Avlsleddet

Centralopdræt og formering, avlsleddet.

Der er ikke konstateret smitte med Salmonella i avlsflokkene i 2012.

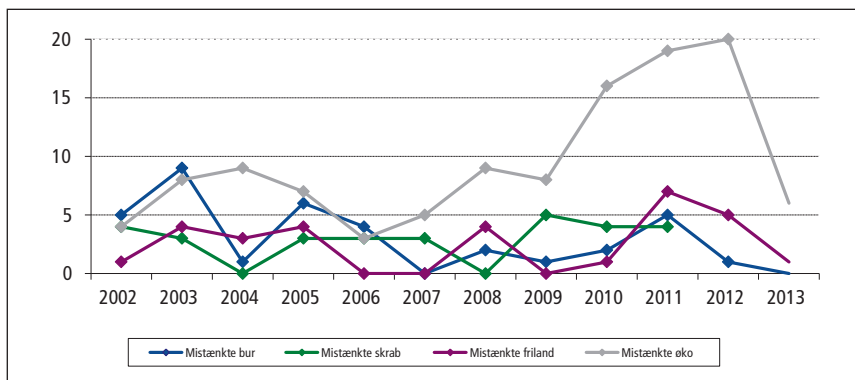
Centralopdræt

Der er ikke konstateret smitte i nogen af centralopdrætningsflokkene i 2012. Der er siden salmonellahandlingsplanens start i 1997 kun konstateret smitte på 3 ejendomme i centralopdrætsleddet.

Rugeægproduktionen

Der har været en rugeægsluk under mistanke for at være smittet med S. Goverdhan i 2012. Alle mistankeprøver var negative og mistanken blev derfor afvist. Der er siden salmonellahandlingsplanens start i 1997 konstateret smitte på 41 formerings-ejendomme i rugeægproduktionen inden for slagtekyllingeproduktionen.

Figur 2.1.3. Antal serologisk mistænkte flokke fordelt inden for de forskellige produktionsformer

Slagtekyllingeproduktionen, konventionel og økologisk (am-kontrollen)

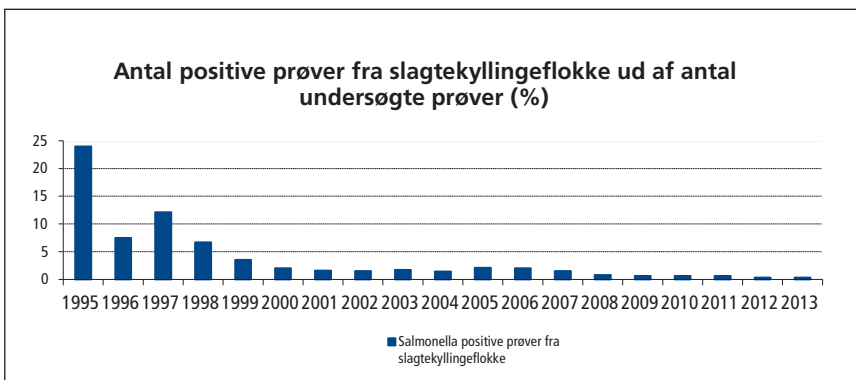
For slagtekyllingeproduktionen udtages der 5 par sokkeprøver til undersøgelse for Salmonella to gange i primærproduktionen inden slagtning. Den første prøve udtager producenten selv 15-21 dage før slagtning. Den anden prøve udtages 7-10 dage før slagtning, og udtagning af denne 2. prøve skal forstås af en repræsentant for slagteriet, et laboratorium eller fødevareregionen. Der sendes hvert år ca. 7.000 prøver ind fra slagtekyllingeflokkene i Danmark til undersøgelse for Salmonella.

Antallet af positive prøver ud af antal undersøgte prøver har for både 2009, 2010 og 2011 ligget på 0,6 %. I 2012 var det kun 0,3 % af antallet af undersøgte prøver, der var positive. Antallet af konstateret smittede flokke ud af antal undersøgte flokke har således nået en flot, lav forekomst.

Vi har gennem de senere år desværre set en del ejendomme, hvor der gentagne gange konstateres smitte med Salmonella. Denne udvikling ser heldigvis ud til at vende nu, men der skal fortsat holdes fokus på mulige forbedringer af biosikkerheden på ejendommene, såvel i denne sektor som alle de øvrige sektorer inden for fjerkræproduktionen.

Der er i 2012 også konstateret smitte i nogle af de økologiske slagtekyllingeflokke. Der er tale om stort set samme forekomst som i 2011. For både de konventionelle og de økologiske slagtekyllingeflokke er der primært fundet Salmonella med typerne *S. Typhimurium*, *S. Gøvdhan*, *S. Kentucky*, *S. Bareilly*, *S. Montevideo* og *S. Derby*.

Figur 2.1.4. Salmonella i slagtekyllingeflokke 1992-2012

Den humane udvikling

Ingen syge af dansk kylling

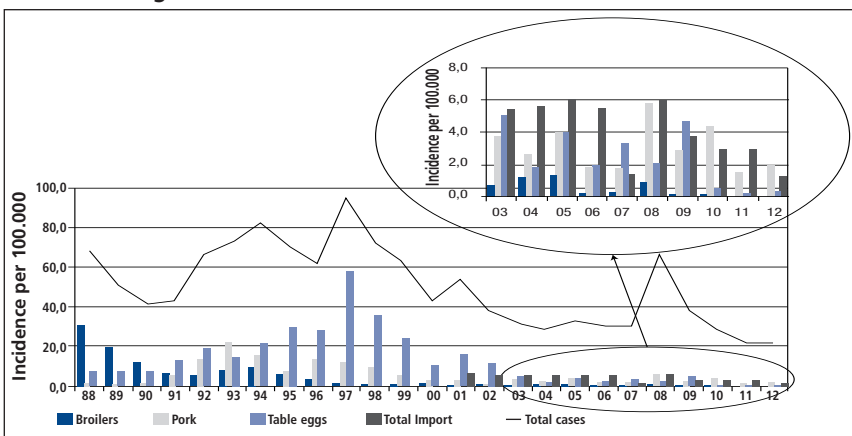
I smittekileregnskabet for 2012 kan ingen tilfælde af salmonella tilskrives dansk kyllingekød. Det er kun sket en gang tidligere i de 18 år, hvor Zoonosecentret i DTU Fødevarerinstitutionen har lavet smittekileregnskabet. En af årsagerne til den lave forekomst er højst sandsynligt, at den danske lovgivning siden 2008 har stillet krav om, at fersk kyllingekød skal være salmonellafrit.

”I Danmark har vi de sidste 20 år haft fokus på at løse problemerne med salmonella, og der er ydet en stor indsats i både besætninger og på slagterier. Det er glædeligt, at den indsats bærer frugt, så dansk kyllingekød ikke længere gør danskerne syge af salmonella. Også på EU-plan er der fokus på salmonella, og der er fastsat mål for, hvor høj salmonellaforekomsten må være i kyllingeflokkene”, siger specialkonsulent Birgitte Helwich fra DTU Fødevarerinstitutionen.

Kilde: DTU, Fødevarerinstitutionen, juni 2013

Salmonellahandlingsplanens succes afspejles i figur 2.1.5, der viser antallet af tarminfektioner i Danmark forårsaget af Salmonella Enteritidis og Salmonella Typhimurium. Der har siden 1997 været et markant og vedvarende fald i antallet af humane salmonellatilfælde i Danmark forårsaget af danske æg og danske kyllinger. År 2012 markerer sig dog specifikt i denne sammenhæng, da vi aldrig tidligere har set så lav en generel forekomst af humane infektioner forårsaget af Salmonella. Og det skal samtidigt understreges, at det er langt fra alle disse tilfælde, der er forårsaget af danske æg eller dansk kylling.

Figur 2.1.5. Antal humane tilfælde forårsaget af Salmonella, baseret på smittekileregnskabet

Source: Danish Zoonoses Centre, DTU National Food Institut

2.2 Campylobacter

Chefkonsulent Lene Lund Sørensen og chefkonsulent Mie Nielsen Blom, Landbrug & Fødevarer

Status på forekomsten af Campylobacter i slagtekyllingeproduktionen

Campylobacter er en bakterie, som findes i miljøet og i tarmkanalen hos mange dyr, herunder både vilde dyr og produktionsdyr. Hos mennesker giver smitten med Campylobacter mavetarm-infektion med diarre, kvalme, mavesmerter og eventuelt feber. Sygdommen varer typisk 2-10 dage, og kun i sjældne tilfælde ses alvorlige komplikationer.

Campylobacter har siden 1999 været den hyppigste årsag til levnedsmiddelbårne mavetarminfektioner hos mennesker i Danmark. Det samme billede tegner sig faktisk over hele EU, hvor Campylobacter også er den hyppigste årsag til humane mavetarminfektioner. Der kan være flere kilder til en campylobacter-infektion, men i Danmark anses kyllingekød for at være den vigtigste, kendte kilde.

Fjerkræbranchen indgik allerede i 2003 i et samarbejde mellem Fødevarestyrelsen, forskningsinstitutioner og Forbrugerrådet. Strategien omfattede tiltag i primærproduktionen, på slagterierne og øget forbrugerinformation. De helt centrale elementer i strategien var hygiejneforanstaltninger i

primærproduktionen og sortering af slagtekyllingeflokkene, så vidt det var muligt, således at flokke med kendt campylobacter-status skulle anvendes til kølede og frosne produkter.

Den første handlingsplan

For at sikre viden og fremskridt i bekæmpelsen af forekomsten af Campylobacter blev der i maj 2008 iværksat en konkret handlingsplan for bekæmpelse af Campylobacter i slagtekyllingeproduktionen. Handlingsplanen var udviklet i et samarbejde mellem Det Danske Fjerkræraad, Økologisk Landsforening, DTU samt Fødevarestyrelsen, og planen udløb med udgangen af 2012. I handlingsplanen var der aftalt fokus på en række indsatsområder. Indsatsområderne fordelte sig mellem primærproduktionen, slagteriet og information til forbrugeren.

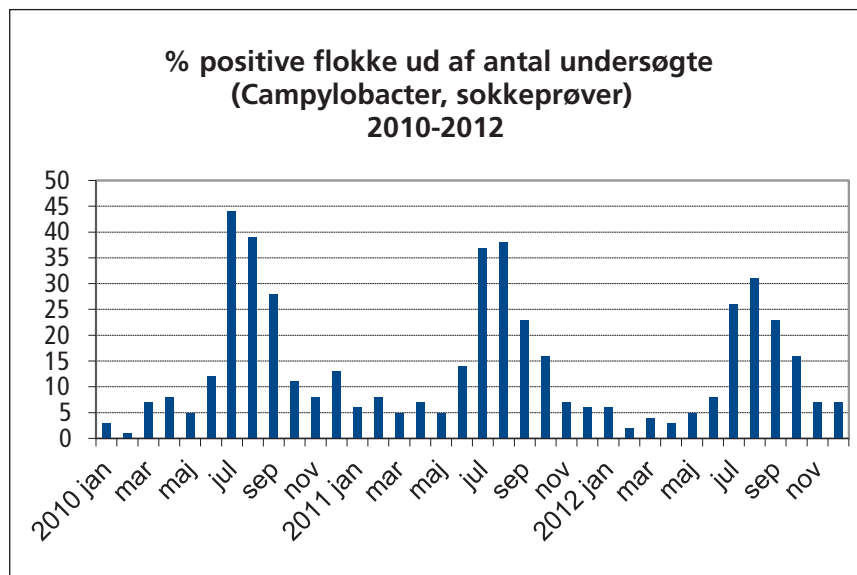
I primærproduktionen var hovedindsatsen udvikling af et praktisk anvendeligt insektværn. Dansk Slagtefjerkræ søgte og fik bevilget penge til et stort forskningsprojekt om insektværn i regi af EU med deltagelse af flere lande. To lande valgte desværre at springe fra, efter at startskuddet havde lydt, og så var det efter EU's regler ikke muligt at gennemføre projektet. Derefter gennemførte Dansk Slagtefjerkræ flere projekter for at få uddybet kendskabet til problematikken af relevans for udvikling af et insektværn.

Et andet indsatsområde i handlingsplanen

var overvågningen af campylobacter-forekomsten i det udenlandske kyllingekød. Dette sker i et projekt, der hedder Case by case. Projektet gennemføres af Fødevarestyrelsen, og det omfatter undersøgelse af såvel dansk som udenlandsk fjerkrækød. Case by case-projektet indgår som en del af handlingsplanen. Prøverne undersøges kvalitativt for Salmonella og kvantitativt for Campylobacter. Hvis der påvises nogle af de pågældende bakterier i prøverne, bliver der udarbejdet en risikovurdering for det pågældende parti, som prøverne er udtaget fra, af DTU, Fødevarerinstitutionen, og regionen afgør ud fra denne risikovurdering, om partiet må sendes på markedet.

Fra januar 2010 blev det som et led i handlingsplanen lovpligtigt at udtage sokkeprøver fra hver slagtekyllingeflok til undersøgelse for Campylobacter. Alle flokke testes dermed direkte ude i produktionen, så man har kendskab til status på flokkene, inden de leveres til slagtning. Resultaterne af disse undersøgelser i 2010-2012 fremgår af nedenstående graf. Der ses en positiv udvikling, der tillige afspejler de store sæsonudsving for forekomsten af Campylobacter.

Tabel 2.2.1 Flokke testet positivt for campylobacter 2010-2012

Evaluering af handlingsplanen

I juli 2012 præsenterede Fødevarestyrelsen en evaluering af Handlingsplanen for Campylobacter i slagtekyllinger. Evalueringen blev udarbejdet i samarbejde mellem Fødevarestyrelsen og DTU, Fødevareinstituttet.

Evalueringen dækker perioden 2008-2011 og den konkluderede, at mens risikoen for at få Campylobacter fra udenlandsk kød faldt i denne periode, så steg risikoen for at få Campylobacter fra dansk kyllingekød i samme periode. Evalueringen påpeger endvidere, at udvikling af insektværn, som var et indsatsområde i handlingsplanen, ikke er gennemført som aftalt.

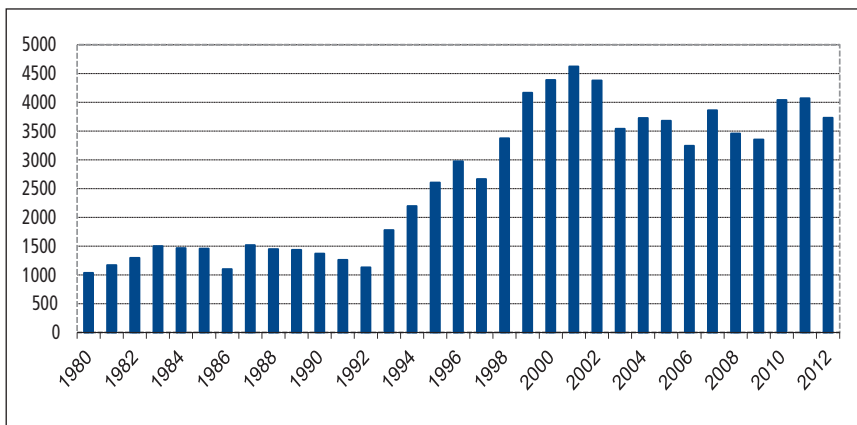
Fødevarestyrelsen anbefaler i evalueringen, at der i en fremtidig handlingsplan

arbejdes målrettet mod en gennemførelse af brug af insektværn i produktionen, mod fastsættelse af mål i slagtekyllingeproduktionen, samt fastsættelse af proceshygiejnekriterier for Campylobacter på slagterniveau. Samtidigt skal der gøres en indsats for at afklare betydningen af andre smittekilder end kyllingekød samt alternative smitteveje.

Den humane udvikling

Effekten af indsatsen mod Campylobacter vurderes løbende på antallet af mennesker, der får en campylobacter-infektion. Desværre er der ikke set et konsekvent fald i antallet af humane tilfælde i handlingsplanens løbetid til trods for, at der er set et fald af forekomsten af Campylobacter ude i produktionen.

Tabel 2.2.2 Humane tilfælde af infektion med campylobacter

En ny handlingsplan

I efteråret 2012 indledtes forhandlingerne om en ny handlingsplan, som tog udgangspunkt i evalueringens anbefalinger. Også denne plan blev udarbejdet i et samarbejde mellem Det Danske Fjerkræraad, Økologisk Landsforening, DTU samt Fødevarestyrelsen. Der var ikke umiddelbart enighed blandt parterne om indsatser og tiltag, og der blev ydet en stor indsats fra erhvervets side for at få forhandlet de bedst opnåelige løsninger.

”Selvom der i planen står, at vi har metodefrihed, er de flittigt omtalte fluenet en væsentlig del af de kommende undersøgelser i kampen mod campylobacter. Målet er selvfølgelig at komme så langt ned som overhovedet muligt.

Det er dog vigtigt at holde fast i, at det er mest sikkert at spise dansk kyllingekød i forhold til importeret, og at man altid sørger for at holde en høj køkkenhygiejne og gennemstege kødet” siger sektorchef for Dansk Slagtefjerkræ Birthe Steenberg.

Den nye handlingsplan blev præsenteret af fødevarerministeren den 16. maj 2013, og den har titlen ”Handlingsplan for campylobacter i slagtekyllinger, fødevarer og det omgivende miljø”. Dette er sket i erkendelse af, at det ikke er kyllingekød alene, der er årsag til humane campylobacter-infektioner. Bakterien er således også påvist i grønt og krydderurter. Endvidere findes Campylobacter også i den vilde fauna. Kyllingekødet er dog stadig den vigtigste,

kendte kilde og indsatsen mod Campylobacter i slagtekyllinger og kyllingekød har derfor en fremtrædende plads i den nye plan.

”Campylobacter er den bakterie, der lægger flest danskere i sygesengen hvert år, så derfor skal vi have slået bakteriens fremdrift tilbage.

I Danmark vil vi være førende inden for fødevarer sikkerhed, så derfor er campylobacter et væsentligt indsatsområde for regeringen. Af samme grund indeholder handlingsplanen nogle klare målsætninger for, at antallet af syge danskere skal ned,” siger fødevarerminister Mette Gjerskov.

Indsatsområder for branchen i den nye handlingsplan

- **Insektværn.** Dette indsatsområde er videreført fra den første handlingsplan. Der skal udvikles et praktisk anvendeligt insektværn til slagtekyllingehuse. Nettet forventes at være udviklet og afprøvet medio 2015. Når det endelige og afprøvede produkt foreligger, skal der ske en præsentation af nettet for producenter. Det er ønsket, at der opsættes net på de huse, hvor det vurderes, at effekten vil være størst.
- **KIK i slagtekyllingebesætninger.** Der skal ske en afdækning af, hvorvidt der er sammenhæng mellem forhold, der bliver påtalt ved audit af KIK, og forekomst af Campylobacter i flokke fra de pågældende besætninger. Hvis der

påvises en sådan sammenhæng mellem nogle forhold, så skal de formidles, så de kan anvendes til en generel indsats mod *Campylobacter* i kyllinger.

- **KIK på slagtegangen.** KIK-programmet bliver ført ind på slagtegangen, hvor det vil dække udvalgte processer med procedureanvisninger og aktionsgrænser.
- **CV-værdi.** Der indføres en afregning efter flokkenes ensartethed - CV-værdi, således at stor ensartethed af kyllingerne belønnes. Jo mere ensartede, desto bedre.

Andre indsatsområder

- **Overvågning af slagtekyllingeflokke.** Fra 1. januar 2014 erstatter kloaksvaberprøver udtaget på slagterierne de sokkeprøver, der i dag bliver udtaget i besætningen til undersøgelse for *Campylobacter*. Det betyder, at fra 1. januar 2014 er der ikke længere lovgivningskrav om, at der skal udtages *campylobacter*-sokkeprøver 7-10 dage før slagtning.
- **Overvågning af kyllingekød.** Der er fra 1. januar 2013 indført en revideret og standardiseret overvågning af *campylobacter*forekomsten på kyllingekød på slagterierne.
- **Projekt om slagtehygiejne.** Der gennemføres et projekt om konkrete slagteprocessers betydning for *campylobacter*forekomst på kødet.
- **Fritgående og økologisk produktion.** Udviklingen i *campylobacter*forekom-

sten i økologisk, fersk kyllingekød følges i en særskilt overvågning. Denne overvågning er tilsvarende overvågningen på det konventionelle kyllingekød, men opgøres særskilt for økologisk kyllingekød.

- **Case-by-case-kontrollen.** Case by case kontrollen er en overvågning af dansk og udenlandsk kød for bl.a. *Campylobacter*. Kontrollen blev etableret i slutningen af 2006, og det er Fødevarestyrelsen, der står for prøveudtagningen. Der skal ske en prioritering og løbende udvikling af denne kontrol.
- **Smittekilderegnskab.** Der skal ske en indsamling og typning af *Campylobacter* fra relevante kilder, og disse data skal danne grundlag for en videreudvikling af smittekilderegnskabet for *Campylobacter*.
- **Frukt og grønt.** Der gennemføres et projekt til afklaring af forekomsten af *Campylobacter* i frugt og grønt.
- **Spredning fra primærproduktionen.** Den mulige smittespredning fra husdyrproduktionen via gødning skal beskrives.
- **Ikke-fødevarerrelaterede smitteveje.** Fødevarestyrelsen skal koordinere indsatsen med andre myndigheder.
- **Oplysning om *Campylobacter*.** Der skal ske en løbende information til forbrugere om, hvordan man undgår at blive syg af *Campylobacter*.

2.3 Udbrud af Gumboro disease

I slutningen af 2012 blev der desværre konstateret Gumboro disease i en række slagtekyllingebesætninger i Danmark samt i en enkelt opdrætningsbesætning med levekyllinger til konsumægproduktionen.

Gumboro disease (Infektøs Bursal disease, IBD) er en akut, subklinisk forløbende virus sygdom hos ungdyr (høns, kalkuner) med beskadigelse af kirtlen Bursa fabricii og immunsystemet hos dyrene. Dyrene er fortrinsvis udsat i alderen fra 3-12 uger. Dødeligheden udgør 10-30 %. Smitten kan forblive i stald og gødning i månedsvis grundet en meget høj modstandskraft. Sygdommen er ikke anmeldpligtig, og der er derfor ingen lovgivning, der foreskriver overvågning eller bekæmpelse af sygdommen.

I alt er der nu konstateret smitte eller mistanke om smitte i 45 besætninger.

Der er gjort en stor indsats fra både slagterier, rugeri, foderstofindustrien og ikke mindst fra producenterne selv for at bekæmpe dette udbrud. Konkrete vaccinationsstrategier har været iværksat og kører fortløbende. Målet er, at Danmark igen skal blive sygdommen kvit, men da Gumboro disease er yderst smitsomt, og der samtidigt er et stor smittepres fra landene syd for os, så er det en stor udfordring, som branchen her står overfor.

2.4. Status på kontrol og forekomst af Aviær Influenza og Newcastle disease

*Chefkonsulent Mie Nielsen Blom,
Landbrug & Fødevarer*

Aviær Influenza (AI)

Fugleinfluenza (aviær influenza) er en smitsom virus sygdom, som rammer fugle og kan medføre en dødelighed hos fjerkræ på op til 100 procent. Alle fuglearter kan rammes af sygdommen, men der er store variationer i de forskellige fuglearters følsomhed med hensyn til at udvikle egentlige symptomer på sygdommen. Kalkuner og høns er de mest følsomme, mens vandfugle generelt er langt mere modstandsdygtige.

Smittede fugle udskiller virus via sekreter fra luftvejene og gennem afføring. Smitten overføres nemt med inficeret foder og drikkevand. Smitten kan overføres med beklædning, fodersække, ikke desinficerede rugeæg, redskaber, maskiner mv. Luftbåren spredning spiller ikke en stor rolle ved spredning af fugleinfluenza. Vilde fugle, især trækkende vandfugle, udgør et reservoir for fugleinfluenza. Influenza A-virus inddeles i to grupper på grundlag af deres evne til at forårsage sygdom hos modtagelige fugle:

- Højpatogen aviær influenza (HPAI), som forårsager en særdeles alvorlig sygdom, der er kendetegnet ved en generaliseret infektion af det inficerede fjerkræ og kan medføre en meget høj

flokdødelighed. Indtil videre er det kun virus af undertyperne H5 og H7, der er påvist som årsag til HPAI.

- Lavpatogen aviær influenza (LPAI), som forårsager en mild sygdom hos fjerkræ, primært i luftvejene, medmindre der indtræder en forværring som følge af andre samtidige infektioner eller faktorer. LPAI H5 og H7 har evnen til at kunne ændre sig til den højpatogene type.

• Fugleinfluenza forekommer med sporadiske udbrud i hele verden, og har været beskrevet siden 1880. Højpatogen fugleinfluenza af typen H5N1 (HPAI H5N1) spredte sig i 2005 fra Asien til Rusland nær Kasakhstan og videre vestpå til Sortehavet og Europa. I marts 2006 blev der for første gang i Danmark konstateret HPAI H5N1 i en død vild, fugl. I alt blev der i perioden marts til maj 2006 fundet 44 tilfælde af HPAI H5N1 i døde, vilde fugle. I maj 2006 blev der for første gang i Danmark konstateret udbrud af HPAI H5N1 i en fjerkræbesætning. Der er ikke set udbrud af højpatogen fugleinfluenza siden da. I 2006, 2008 og 2010 har i alt 6 fjerkræbesætninger i Danmark været konstateret smittet med lavpatogen fugleinfluenza.

Overvågningen for fugleinfluenza i DK består af et tidligt varslingsystem og et rutineovervågningsprogram. Dertil har man pligt til at tilkalde en dyrlæge, hvis ens fjerkræ- eller fuglehold viser tegn på fugleinfluenza. Overvågningsprogrammet for fugleinfluenza i DK er fastlagt i bekendt-

gørelse nr. 104 af 11/2/2011 ”Bekendtgørelse om pligt til overvågning for Aviær Influenza hos fjerkræ og opdrættet fjervildt”. Der opstår løbende mistanke om udbrud af fugleinfluenza via den gældende indsendelse af overvågningsprøver samt ved tidlig varslingsystemet. Det er især inden for produktionen af gråandehold og andet fjervildt, at disse mistanker forefindes.

I maj måned 2013 blev der konstateret smitte med en lavpatogen H7N7 i en gråandebesætning i Jylland. Gråænderne blev slået ned, og der blev oprettet 1 km zone. Der blev udført rengøring og desinfektion af ejendommen, og efter 21 dage blev zonen ophævet igen. Et konstruktivt og velforberedt beredskab fra både branche og Fødevarestyrelsen medvirkede til, at denne sag blev behandlet optimalt og med så få økonomiske konsekvenser som muligt. Dette er første tilfælde siden 2010, hvor der har været konstateret forekomst af fugleinfluenza i DK. I 2010 blev der konstateret lavpatogen fugleinfluenza i to gråandehold.

Newcastle Disease

Newcastle disease (ND) er en meget smitsom virussygdom hos fugle, der kan medføre stor dødelighed. Sygdommen kan ramme alle fuglearter, og alle fuglearter kan derfor videreføre smitten.

Der er i Danmark krav om vaccination af fjerkræ mod den meget alvorlige og smitsomme fjerkræsygdom Newcastle disease.

I Danmark startede man i 2005 med at vaccinere dele af fjerkræproduktionen mod ND. Reglerne for vaccinationsstrategien for de enkelte produktionsarter samt overvågningen af vaccinationen er fastlagt i bekendtgørelse nr. 1273 af 31/10/2007 ”Bekendtgørelse om vaccination mod Newcastle disease, herunder paramyxovirus-1 hos duer” samt tilhørende ændringsbekendtgørelser til denne, der er kommet løbende.

Kravet omfatter nedenstående kategorier:

- Centralopdrætnings- og opdrætningsvirksomheder
- Formerings- og konsumægsvirksomheder
- Avlsvirksomheder med erhvervsmæssig produktion, herunder opdrættet fjervildt i virksomheder med erhvervsmæssigt avl og opdræt, og hvor fjervildt forbliver under hegn til efterfølgende sæson
- Slagtekyllinge-produktionen, hvor dyrene går ude eller opnår en alder på over 10 uger
- Slagtekalkun-produktionen
- Fjerkræ, der samles til skuer, udstillinger o.l.
- Fjerkræ, der omsættes via markeder, samlinger o.l.

Der er siden vaccinationens start ikke set udbrud af ND i Danmark, hvilket er tegn på, at vaccinationen er effektiv. Der har løbende været konstateret udbrud i andre lande i Europa. Kilden til de fleste af de udbrud, der ses i Europa bliver sjældent fundet, men det formodes, at det er vilde fugle, der spreder smitten til tamfuglebestanden. Der sendes for alle formeringsflokke samt alle konsumægsvirksomheder prøver ind til overvågning af vaccinationen for ND. Siden man i 2005 startede med at vaccinere mod ND, er godkendelsesrestriktionerne for vaccinationen løbende blevet ændret. Branchen har i samarbejde med myndighederne arbejdet og arbejder fortsat på, at alle flokke skal vaccineres optimalt med størst mulig dækning og udbytte af den anvendte vaccine.

3. Dyrevelfærd

*Seniorkonsulent Christina Nygaard,
Landbrug & Fødevarer*

Der er både i fjerkræbranchen og i samfundet stor fokus på dyrevelfærd. Der er en oplevelse af en øget interesse vedr. dyrevelfærd i forbindelse med hold af fjerkræ. Det gælder også i forhold til internationale forhold, konkurrenceevne og danske rammebetingelser.

Denne interesse har resulteret i et øget behov for faktuel viden om den danske fjerkræproduktion og dyrevelfærd, som gør, at fjerkræproduktion kan udvikles og samtidig tilgodeses forholdene vedr. dyrenes velfærd.

3.1 Politisk forlig på veterinær- og dyrevelfærdsområdet

Regeringen indgik den 2. november 2012 sammen med et samlet Folketing et nyt veterinærforlig. Med aftalen strammes der op på antibiotikaforbruget i landbruget, dyrevelfærden øges – både i stalden og under transport - og kontrollen styrkes med ekstra ressourcer. Samtidig er der lagt op til en række tiltag som forenkler landbrugets egenkontrol og sundhedsrådgivning, så aftalen samlet set bliver omkostningsneutral for landbruget.

Alle partierne i Folketinget blev enige om rammerne for veterinær- og dyrevelfærdspolitikken de næste 4 år. Den brede enighed i Folketinget vil sikre ro, fordi ændringer i teksten skal godkendes af alle parter, før de

kan sættes i værk og med den brede aftale har alle folketingets partier indflydelse, når det skal udmøntes i konkrete regler.

For fjerkræbranchen vil en række af elementerne i forliget få betydning:

Kontrollens performance

- Nyt og styrket kontrolkoncept med tilførsel af nye ressourcer (6 mio. kr.) og fokus på helhedsvurderinger frem for enkelttyrsvurderinger. Endvidere vil kontrollen baseres mere på kampagner og tematiserede kontroller, således at udgangspunktet for den i dag kendte 5 % stikprøvekontrol på dyrevelfærdsområdet ændres. Dette betyder, at det årlige antal kontrolbesøg kan variere, derved kan der være flere eller færre kontroller end de tidligere og velkendte 5 procent. Antallet vil afhænge af myndighedernes risikoudpegning og fokus i deres kontrolkampagner og temaer. Endelig samles hele kontrollen på dyrevelfærdsområdet atter i Fødevarestyrelsen. Det vil sige, at den nuværende dyrevelfærdskontrol hos ægproducenterne, der blev udført af NaturErhvervstyrelsens kontrollører, nu er ført tilbage til Fødevarestyrelsens kontrollører. Der vil være gebyrbelagt opfølgende kontrol på alle sanktionerede overtrædelser.
- Muligheder for offentligt-privat samarbejde om kontrollen. I første omgang skal muligheden for at ændre kontrollen fra offentlig til privat undersøges ved et pilotprojekt i svineproduktionen. Dette har også været et fokusområde i